МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА ПРАВА

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету
_____ Любов КОВАЛЬСЬКА
«27» серпня 2026 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор
_____ Надія КОВАЛЬЧУК
«29» серпня 2026 р.

СИЛАБУС

з освітнього компонента «Історія фінансів та оподаткування»
ступінь вищої освіти – бакалавр
галузь знань – D Бізнес, адміністрування та право
спеціальність – D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
освітня програма – Фінанси, банківська справа та страхування

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Силабус склав(ла) доцент (ПП) кафедри фінансів, банківської справи та страхування, к.е.н., доцент Наталія ВАХНОВСЬКА

Силабус затверджений на засіданні кафедри фінансів, банківської справи та страхування, протокол № 1/А від «27» серпня 2026 р.

Завідувач кафедри к.е.н., доцент Вікторія ДОРОШ

Розглянуто та схвалено групою забезпечення освітньої програми «Фінанси, банківська справа та страхування», протокол № 1/А від «27» серпня 2026 р.

Гарант ОП «Фінанси, банківська справа та страхування» к.е.н., доцент Леся ІЩУК

Схвалено науково-методичною радою університету, протокол № 1/а від «29» серпня 2026 р.

Затверджений силабус онлайн:
https://e.lntu.edu.ua/syllabus/3100

Луцьк – 2026

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА «Історія фінансів та оподаткування»

Освітня програма	Фінанси, банківська справа та страхування
Галузь знань / Спеціальність	D Бізнес, адміністрування та право / D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Статус дисципліни	нормативна
Мова викладання	українська
Обсяг	6 кредитів ECTS / 180 годин, семестр 1
Форма контролю	екзамен
Викладач(і)	к.е.н., доцент Наталія ВАХНОВСЬКА електронна пошта: n.vahnovska@lutsk-ntu.com.ua

1. Мета і завдання дисципліни

Мета: Мета навчальної дисципліни «Історія фінансів та оподаткування» полягає у формуванні у здобувачів вищої освіти системних знань про виникнення, становлення та еволюцію фінансових відносин, грошового обігу, податків, фінансових інститутів і систем оподаткування в різні історичні періоди; у вивченні фінансових відносин, пов’язаних з примусовим відчуженням і перерозподілом коштів з метою задоволення загальнодержавних потреб у певний період розвитку суспільства. Дисципліна спрямована на розвиток історичного та аналітичного мислення, здатності досліджувати закономірності розвитку фінансів і оподаткування, оцінювати вплив історичних процесів на формування сучасної фінансової системи та податкової політики.

Завдання: Завданнями вивчення дисципліни «Історія фінансів та оподаткування» є: формування фінансового мислення та систематизація теоретичних фінансових знань щодо сучасних наукових досягнень у фінансовій сфері та вироблення практичних навичок їх адаптації до потреб бізнесу в умовах сучасної економіки; здатності використовувати історичні знання для осмислення сучасних фінансово-економічних процесів.

2. Компетентності

ІК — інтегральна компетентність: Здатність розв’язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в ході професійної діяльності у галузі фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку або у процесі навчання, що передбачає застосування окремих методів і положень фінансової науки та характеризується невизначеністю умов і необхідністю врахування комплексу вимог здійснення професійної та навчальної діяльності.

ЗК06 — Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК07 — Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК09 — Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК12 — Здатність працювати автономно.

ЗК14 — Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

СК11 — Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

3. Структура дисципліни, розподіл годин, зв'язок тем з компетентностями

№	Назва теми	**Лекції** денна/ заочна	**Практ./ Семін./ лаб** денна/ заочна	**Самост. робота** денна/ заочна	**Разом**	**Методи навчання**	**Методи оцінювання**	**ЗК та СК**
Змістовий модуль 1. Світова історія становлення фінансів та оподаткування і передумови появи податків в Україні								
1	Тема 1. Становлення та розвиток фінансів	3/1	3/1	11/15	17/17	МН1, МН2, МН3, МН4, МН5, МН6, МН7	МО2, МО4, МО6, МО7	ЗК06, ЗК07, ЗК09, ЗК12, ЗК14, СК11
2	Тема 2. Світова історія становлення оподаткування	3/1	3/1	11/15	17/17	МН1, МН2, МН3, МН4, МН5, МН6, МН7	МО2, МО4, МО6, МО7	ЗК06, ЗК07, ЗК09, ЗК12, ЗК14, СК11
3	Тема 3. Передумови виникнення фінансів у Київській Русі	3/1	3/1	11/15	17/17	МН1, МН2, МН3, МН4, МН5, МН6, МН7	МО2, МО4, МО6, МО7	ЗК06, ЗК07, ЗК09, ЗК12, ЗК14, СК11
4	Тема 4. Фінансові відносини на українських землях у складі Великого Князівства Литовського та Речі Посполитої	3/0	3/0	11/17	17/17	МН1, МН2, МН3, МН4, МН5, МН6, МН7	МО2, МО4, МО6, МО7	ЗК06, ЗК07, ЗК09, ЗК12, ЗК14, СК11
5	Тема 5. Козацька доба: особливості становлення фінансової системи	3/0	3/0	11/17	17/17	МН1, МН2, МН3, МН4, МН5, МН6, МН7	МО2, МО4, МО6, МО7	ЗК06, ЗК07, ЗК09, ЗК12, ЗК14, СК11
Змістовий модуль 2. Оподаткування в Україні в періоди панування імперій, радянської влади та за часів української державності								
6	Тема 6. Фінансові відносини на українських територіях у складі російської імперії	3/0	3/0	11/17	17/17	МН1, МН2, МН3, МН4, МН5, МН6, МН7	МО2, МО4, МО6, МО7	ЗК06, ЗК07, ЗК09, ЗК12, ЗК14, СК11

№	Назва теми	**Лекції** денна/ заочна	**Практ./ Семін./ лаб** денна/ заочна	**Самост. робота** денна/ заочна	**Разом**	**Методи навчання**	**Методи оцінювання**	**ЗК та СК**
7	Тема 7. Особливості фінансових відносин на західноукраїнських землях у складі Австро-Угорської Імперії	3/0	3/0	11/17	17/17	МН1, МН2, МН3, МН4, МН5, МН6, МН7	МО2, МО4, МО6, МО7	ЗК06, ЗК07, ЗК09, ЗК12, ЗК14, СК11
8	Тема 8. Фінансові відносини періоду УНР, Гетьманату та Директорії	3/1	3/1	11/15	17/17	МН1, МН2, МН3, МН4, МН5, МН6, МН7	МО2, МО4, МО6, МО7	ЗК06, ЗК07, ЗК09, ЗК12, ЗК14, СК11
9	Тема 9. Фінансові відносини в Україні за радянських часів	3/1	3/1	11/15	17/17	МН1, МН2, МН3, МН4, МН5, МН6, МН7	МО2, МО4, МО6, МО7	ЗК06, ЗК07, ЗК09, ЗК12, ЗК14, СК11
10	Тема 10. Становлення та розвиток фінансової та податкової системи незалежної України	3/1	3/1	11/15	17/17	МН1, МН2, МН3, МН4, МН5, МН6, МН7	МО2, МО4, МО6, МО7	ЗК06, ЗК07, ЗК09, ЗК12, ЗК14, СК11
	ІЗ/КПІЗ			10/10	10/10			
	Разом	**30/6**	**30/6**	**120/168**	**180/180**			

Легенда: ЗК — загальна компетентність (номер за п. 2); СК — спеціальна (фахова) компетентність (номер за п. 2). Повне формулювання кожного коду наводиться в ОП / стандарті спеціальності.

Методи навчання: МН1 — словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо); МН2 — практичний метод (лабораторні та практичні заняття); МН3 — наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій); МН4 — робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату); МН5 — відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо); МН6 — самостійна робота (розв'язання завдань); МН7 — індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.

Методи оцінювання: МО2 — усне або письмове опитування; МО4 — тестування; МО6 — есе; МО7 — презентації результатів виконаних завдань та досліджень.

4. Результати навчання

ПРН02. Знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем.

ПРН18. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.

ПРН19. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.

ПРН23. Визначати досягнення і ідентифікувати цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.

5. Цілі сталого розвитку

ЦСР 4 – Якісна освіта

ЦСР 8 – Гідна праця та економічне зростання

6. Неформальна освіта

Рекомендовані курси, тренінги, стажування та інші: результати навчання, здобуті у формальній, неформальній чи інформальній освіті, можуть бути визнані відповідно до процедур ЛНТУ. Підтвердженнями можуть бути сертифікати тематичних тренінгів, вебінарів чи онлайн-курсів разом з описом досягнутих результатів навчання та, за потреби, коротке верифікаційне завдання або портфоліо.

7. Критерії та форми контролю

Оцінювання — за 100-бальною шкалою (національна шкала / ЄКТС). Підсумковий бал = поточний контроль (20 %) + ІЗ/КПІЗ (10 %) + модульний контроль (30 %) + екзамен (40 %).

Академічна доброчесність: самостійне виконання завдань; коректне посилання на джерела; позначення частин тексту, згенерованих засобами ШІ. Порушення академічної доброчесності не толеруються.

8. Зміст тем

Тема 1. Становлення та розвиток фінансів

Передумови виникнення фінансів. Історичний розвиток (генезис) фінансів. Еволюція форм фінансів та їх характерні риси у взаємозв'язку із суспільно-історичними формаціями.
Становлення та розвиток фінансової науки.
Розвиток фінансової науки в Україні. Історія української фінансової думки. Геополітично-цивілізовані цикли розвитку фінансової думки в Україні.

Тема 2. Світова історія становлення оподаткування

Особливості формування класового суспільства у Стародавньому Єгипті та Вавилоні, виникнення перших податків і відносин, пов'язаних з їх сплатою. Основні засади соціально-економічної політики нової еліністичної держави у Єгипті. Формування фінансової та податкової системи Стародавньої Греції.
Становлення і розвиток податкової системи Стародавнього Риму. Перетворення фінансового господарства і податкової системи за часів правління імператорів Юлія Цезаря, Августа Октавіана та Диоклетіана.
Розвиток оподаткування в середньовічній Європі. Становлення податків у державі франків.

Тема 3. Передумови виникнення фінансів у Київській Русі

Виникнення податків на території України. Особливості феодальної податкової системи на території України. Перетворення податкової системи за часів правління княгині Ольги. Організація стягнення податків. Основні джерела надходження коштів до князівської казни. Система прямих податків у Київській Русі. Зародження непрямого оподаткування в Україні.

Тема 4. Фінансові відносини на українських землях у складі Великого Князівства Литовського та Речі Посполитої

Податки за часів Великого князівства Литовського. «Дворище» як головна одиниця оподаткування. Особливості поземельного оподаткування. Стягнення податків з ремесел і промислів. Запровадження на українських землях польської податкової системи. Наслідки звільнення шляхти і католицької церкви від оподаткування. Оподаткування селян. Оподаткування населення в містах після здобуття магдебурзького права.

Тема 5. Козацька доба: особливості становлення фінансової системи

Відродження української державності, створення власної фінансової і податкової системи гетьманом Богданом Хмельницьким. Прибутки Війська Запорозького. Постійні і надзвичайні податки. «Стація» як головний державний податок для посполитих і міщан. Види податків з промислів. «Мостове» як джерело доходів запорозьких козаків.

Тема 6. Фінансові відносини на українських територіях у складі російської імперії

Фінансова і податкова політика Петра І. Поширення російського законодавства на територію України. Запровадження російської податкової системи. Подвірний податок. Система класифікації податків того періоду. Постійні (ординарні) та надзвичайні (екстраординарні) податки. Податкова реформа 1724 року, її передумови. Складові реформи. Введення подушного податку. Принципи нової податкової системи. Роль паспортної системи. Податкові реформи Катерини ІІ. Оподаткування купецтва. Розвиток промисловості. Ліквідація Гетьманського правління і Запорозької Січі. Податкова та грошова реформа Вітте (1895-1897 рр.). Встановлення державного поземельного податку. Реформування прямого оподаткування промислових підприємств.

Тема 7. Особливості фінансових відносин на західноукраїнських землях у складі Австро-Угорської Імперії

Реформи імператора Йосиф ІІ, врегулювання взаємовідносин селян і поміщиків. Урбаріальна реформа імператриці Марії-Терезії на території Закарпаття. Скасування кріпосної залежності: ліквідація панщини і феодальної повинності, надання селянам прав громадян держави і права власності на землю. Особливості оподаткування сільського та міського населення, робітничого класу та феодалів.

Тема 8. Фінансові відносини періоду УНР, Гетьманату та Директорії

Фінансова політика УНР. Створення Генерального Секретаріату фінансових справ. Підвищення акцизних ставок та введення нових податків. Фінансова і податкова політика Гетьманату. Стабілізація національної валюти та врегулювання фінансової системи України. Фіскальна політика Директорії. Діяльність В.Винниченка та С.Петлюри у сфері оподаткування.

Тема 9. Фінансові відносини в Україні за радянських часів

Перші податкові заходи Радянської влади. Нормативно-правове регулювання оподаткування. Особливості стягнення прямих і непрямих податків. Передумови реформування податкової системи 1919 року. Податки за часів НЕПу. Організація системи адміністрування податків, формування податкового апарату. Запровадження системи митних зборів. Встановлення промислового податку та прибутково-майнового оподаткування. Цільові податки. Єдиний сільськогосподарський податок. Податкова політика в СРСР, її наслідки. Податкова реформа 1930 року. Система оподаткування у роки Великої Вітчизняної війни і у повоєнний період. Реформа в оподаткуванні сільського населення у 50-х роках ХХ ст.

Тема 10. Становлення та розвиток фінансової та податкової системи незалежної України

Етапи становлення фінансової та податкової систем незалежної України. Становлення фінансової та податкової інфраструктури України. Розвиток прямого і непрямого оподаткування. Реформування системи оподаткування.

9. Опис ІЗ/КПІЗ

Індивідуальне завдання з дисципліни «Історія фінансів та оподаткування» виконується самостійно кожним студентом. Підготовка завдання здійснюється на основі опрацьованої літератури та зібраної інформації в мережі Інтернет, її аналізу та формулювання висновків. КПІЗ оформляється у відповідності з встановленими вимогами. Виконання КПІЗ є одним із обов'язкових складових модулів залікового кредиту з дисципліни «Історія фінансів та оподаткування».

В індивідуальній роботі студенти повинні показати:

- правильне розуміння поставленого завдання;

- вміння працювати з літературними джерелами та використовувати законодавчі й інструктивні матеріали;

- висловлювати свої думки з актуальних питань і робити обґрунтовані висновки на основі проведеного аналізу;

- можливість використовувати теоретичні знання, отримані на лекціях, застосовувати сучасні методи дослідження з використанням таблиць, графіків, діаграм та інших графічних зображень.

Тему КПІЗ слухач обирає самостійно, керуючись орієнтовною тематикою, погоджує її з науковим керівником. КПІЗ слухачів, які не відповідають наведеній тематиці або не погоджені з науковим керівником, до реєстрації не приймаються. Перелік рекомендованих тем формується відповідно до програми навчання.

КПІЗ повинен бути виконаний та зданий на кафедру, для рецензування науковим керівником не пізніше встановленого завданням терміну (за 10 днів до захисту).

КПІЗ включає в себе: вступ, основний текст, висновки, список використаної літератури.

У вступі (1-2 сторінки) розглядається актуальність теми, її теоретичне та практичне значення, зв'язок з іншими проблемами у практиці, ступінь її наукового дослідження, обґрунтовується коло обраних питань.

В основному тексті (не менше 15 сторінок) розкривається зміст теми: чітко, відповідно до визначених у вступі завдань. Бажано підкреслити їх взаємозв'язок, логіку переходу від одного питання до іншого, зробити щодо кожного з питань короткі висновки. Основний текст роботи повинен включати три блоки. У першому необхідно розглянути загальну характеристику досліджуваної країни, а у другому –історичний розвиток її фінансових відносин. У третьому блоці роботи необхідно провести дослідження із застосуванням SWOT – аналізу для розробки сценаріїв економічного розвитку обраної країни з обґрунтуванням варіативних стратегій її розвитку.

На закінчення (2-3 сторінки) викладаються тези основних висновків, що випливають із змісту роботи, їх відповідність проблемам, зазначеним у вступі, обґрунтовані рекомендації з вивчених проблем.

Після складання плану роботи та узгодження його з викладачем слухач послідовно виконує наступні етапи підготовки роботи: складає бібліографію; збирає та аналізує статистичні дані, інші фактичні матеріали (якщо існує потреба);вивчає літературні джерела та інформацію в Інтернеті; працює над написанням розділів роботи та редагуванням тексту роботи; оформлює роботу.

10. Загальні вимоги

Освітній процес регулюється академічними правилами ЛНТУ. Здобувачі освіти зобов'язані ознайомитися з вимогами, визначеними Кодексом академічної доброчесності ЛНТУ та Політикою етичного використання штучного інтелекту в ЛНТУ, і дотримуватися принципів академічної доброчесності та етичного використання штучного інтелекту в освітній діяльності.

Академічна доброчесність. Учасники освітнього процесу зобов'язані дотримуватися Закону України «Про академічну доброчесність» від 18.12.2025 № 4742-IX та внутрішніх нормативних документів ЛНТУ. Не допускаються академічний плагіат, фабрикація, фальсифікація, привласнення авторства, несамостійне виконання завдань, а також недоброчесне використання результатів, згенерованих штучним інтелектом.

Використання штучного інтелекту. Інструменти штучного інтелекту можуть використовуватися для пошуку ідей, пояснення методів, попереднього структурування, мовного редагування та допоміжного аналізу неконфіденційних даних, якщо конкретне завдання не передбачає повністю самостійного виконання. Здобувач освіти має зазначати використаний інструмент, мету та етап його застосування, перевіряти факти й розрахунки та самостійно обґрунтовувати висновки.

11. Література

І. Навчально-методичні матеріали та розробки

Праці автора силабуса:

1. Вахновська Н.А. Історія фінансів та оподаткування: конспект лекцій для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньої програми «Фінанси, банківська справа та страхування» галузі знань D Бізнес, адміністрування та право спеціальності D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок денної та заочної форм навчання / уклад. Н.А. Вахновська. Луцьк: ВІП ЛНТУ, 2026. 80с.

2. Вахновська Н.А. Історія фінансів та оподаткування : методичні вказівки до практичних занять для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньої програми «Фінанси, банківська справа та страхування» галузі знань D Бізнес, адміністрування та право спеціальності D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок денної та заочної форм навчання / уклад. Н.А. Вахновська. Луцьк: ВІП ЛНТУ, 2026. 40 с.

Праці інших авторів:

3. Теорія та історія фінансової системи: навч. посіб. [О.Ю.Клепанчук, Н.Б.Татарин, О.П.Нагорнюк таін.] ; за заг. редакцією О. Ю. Клепанчук. Львів : ЛНУ імені Івана Франка. 2023. 282 с.

4. Івашко О. А. Теорія фінансів: навч. посіб. [вид. 2-ге; доп. і переробл.] К.: 7БЦ, 2021. 408 с.

ІІ. Наукові праці

Праці інших авторів:

5. Становлення та розвиток податкової системи України [Текст] : монографія / М. Г. Волощук, І. І. Матьола, Т. О. Карабін, О. В. Білаш. Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2021. – 172 с

6. Бондаренко , І. М., & Кобильнік , Д. А. (2026). ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ (ВІД КИЇВСЬКОЇ РУСІ ДО ПЕРІОДУ НЕЗАЛЕЖНОСТІ). Київський часопис права, (1), 16–24. https://doi.org/10.32782/klj/2026.1.2

7. Андрєєва О. ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТОК ПОДАТКІВ І ПОДАТКОВИХ СИСТЕМ: ІСТОРІЧНІ АСПЕКТИ ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ. Економіка і управління. Науковиґ збірник. Вип. 59. К.: НТУ, 2026. 161 с. https://em.duit.in.ua/index.php/home/article/view/242/228

8. Карлін М. І., Проць Н. В., Борисюк О. В. Публічні фінанси : навчальний посібник / за ред. М. І. Карліна. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2023. 358 с

9. Магопець О. А. Генезис розвитку та становлення податкової системи України. Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки. 2022. Вип. 8 (41). С. 178–192.

10. Бульчак С. І. Фінансова політика України на початку ХХ століття. Економіка, управління та адміністрування. 2024. № 2 (108). С. 144–151.

11. Сустрєтов А. С. Історіографія грошового обігу доби Української революції 1917–1921 рр. Суспільство. Документ. Комунікація. 2022. Вип. 16. С. 165–186.

12. Чубата М. В. Особливості податкової та митної політики в Українській Державі (1918 р.) у висвітленні вітчизняних правознавців. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2024. № 5. С. 22–29.

13. Даниленко О., Даниленко С. Формування радянської податкової політики (початок 1920-х рр.): історіографічні аспекти. Український історичний журнал. 2022. № 5. С. 134–149.

14. Карпічков В. О. Фінансово-податкова система Галичини, Буковини і Закарпаття у складі Австрійської (Австро-Угорської імперії) кін. XVIII – поч. XX ст. Юридичний науковий електронний журнал. 2024. № 11. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-11/4

ІІІ. Інформаційні ресурси

15. http://www.nbuv.gov.ua/ – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського.

16. http://www.tax.gov.ua / – Веб–сторінка Державної податкової служби України.